

Õiguskantsler

Riigikogu esimees
riigikogu@riigikogu.ee

Teie nr

Meie 19.03.2014 nr 8-1/140316/1401254

**Ettepanek anda nõusolek Riigikogu liikmelt Priit Toobalilt saadikupuutumatus
äravõtmiseks ja tema kohta süüdistusakti koostamiseks**

Austatud Riigikogu esimees

**Kooskõlas põhiseaduse §-ga 76 ja § 139 lõikega 3, õiguskantsleri seaduse § 1 lõikega 3 ning kriminaalmenetluse seadustiku §-ga 379 teen Riigikogule ettepaneku anda nõusolek Riigikogu liikmelt Priit Toobalilt saadikupuutumatus
äravõtmiseks ja tema kohta süüdistusakti koostamiseks seoses käesolevale ettepanekule lisatud riigi peaprokuröri taotluses kirjeldatud asjaoludega.**

Põhiseaduse (PS) § 76 kohaselt on Riigikogu liige puutumatu. Teda saab kriminaalvastutusele võtta ainult õiguskantsleri ettepanekul Riigikogu koosseisu enamuse nõusolekul.

Kriminaalmenetluse seadustiku (KrMS) § 375 lg 2 kohaselt järgitakse seadustiku 14. ptk sätteid, sh taotletakse Riigikogu nõusolekut süüdistusakti koostamiseks isikute suhtes, kes on Riigikogu nõusoleku andmise otsustamise ajal Riigikogu liikmeks, sõltumata sellest, kas tegu on pandud toime enne ametikohale asumist või ametisoleku ajal.

Vabariigi Valimiskomisjoni 24.03.2011 otsusega nr 63 „XII Riigikogu liikme registreerimine“ ([RT III, 26.03.2011, 1](#)) registreeriti Riigikogu liikmena Priit Toobal. Kuna Priit Toobal on käesoleval ajal Riigikogu liige, eeldab tema kohta süüdistusakti koostamine Riigikogu koosseisu enamuse nõusolekut.

Vastavalt KrMS § 378 lõikele 5 tutvub õiguskantsler vajaduse korral kriminaaltoimiku materjaliga, kuid ei kontrolli ega hinda kogutud tõendeid. KrMS § 379 lõike 4 kohaselt ei tohi õiguskantsler Riigikogule ettepanekut tehes väljuda kahtlustuse sisust. See tähendab muuhulgas seda, et juhul kui Riigikogu otsustab anda loa Riigikogu liikme kohta süüdistusakti koostamiseks, kehtib see vaid konkreetse kuriteo ja nende konkreetsete asjaolude suhtes, mida on ettepanekus käsitletud. KrMS § 382 lg 3 kohaselt ei ole Riigikogu uut nõusolekut vaja samade asjaolude pinnalt kuriteo kvalifikatsiooni või süüdistusakti muutmise korral, samuti uue süüdistusakti koostamiseks.

Õiguskantsleri Kantselei

Kohtu 8, 15193 TALLINN. Tel 693 8404. Faks 693 8401. info@oiguskantsler.ee www.oiguskantsler.ee

Käesoleva ettepaneku ülesehitus järgib KrMS § 379 lõikes 3 sätestatud. Esmalt on tuginedes riigi peaprokuröri taotluses märgitule kajastatud kuriteo asjaolud, kahtlustuse sisu ja kuriteo kvalifikatsioon. Seejärel on esitatud õiguskantsleri kontrolli järelendus ettepanekut põhjendava muu asjaoluna.

I Riigi peaprokuröri taotlus

Taotlusest nähtub, et kriminaalasja nr 11913000044 menetlus alustati 14.06.2011 Kaitsepolitseiametile (KAPO) laekunud teabe alusel karistusseadustiku (KarS) § 294 lg 1 tunnustel seoses kahtlusega, et Tallinna linnas võetakse Tallinna Kultuuripealinna üritustega seoses altkäemaksu. Kriminaalmenetluse käigus on kahtlustatavatena üle kuulatud lisaks Priit Toobalile (KarS § 22 lg 2 – § 137 lg 1, § 22 lg 2 – § 156 lg 1, 298¹ lg 1, § 344 lg 1 ja 402¹ lg 1) ka Ester Tuiksoo (§ 298¹ lg 1), Lauri Laasi (KarS § 22 lg 2 – § 137 lg 1, § 22 lg 2 – § 156 lg 1), Ivor Onksion (KarS § 137 lg 1, § 156 lg 1) ja MTÜ Eesti Keskerakond (KarS § 344 lg 2, § 402¹ lg 2).

Kriminaalmenetluse käigus on menetlus osaliselt lõpetatud: 15.05.2012 Ester Tuiksoo ja Priit Toobali suhtes KarS § 298¹ lg 1 järgi kvalifitseeritud kuriteoepisoodis (KrMS § 199 lg 1 p 1 alusel, s.o puudub kriminaalmenetluse alus)¹ ning 26.02.2014 Priit Toobali ja MTÜ Eesti Keskerakond suhtes KarS § 402¹ järgi kvalifitseeritud kuriteoepisoodis (seoses seadusemuudatusega)².

02.07.2012 koostas KAPO kohtueelse menetluse kokkuvõtte ja edastas kriminaalasja Riigiprokuratuuri. 16.07.2012 esitas Riigiprokuratuur KrMS § 224 kohaselt kriminaaltoimiku koopia kaitsjatele tutvumiseks, kes määratud tähtaja jooksul ühtegi taotlust Riigiprokuratuurile ei esitanud.

07.09.2012 pöördus riigi peaprokurör minu poole taotlustega Riigikogule ettepaneku tegemiseks Riigikogu liikmetelt Priit Toobalilt ja Lauri Laasilt saadikupuutumatus äravõtmiseks ja nende kohta süüdistusakti koostamiseks. 08.10.2012 tagastasin taotlused Riigiprokuratuurile, kuna leidsin, et prokuratuuri ja KAPO tegevuse aluseks olnud KrMS § 377 lõiked 1, 3, 5 ja 6 on vastuolus PS §-dega 76 ja 139. Pöördusin 28.10.2013 Riigikohtu poole sellekohase põhiseaduslikkuse järelevalve [taotlusega](#). 17.02.2014 jättis Riigikohtu põhiseaduslikkuse järelevalve kolleegium oma [otsusega asjas nr 3-4-1-54-13](#) minu taotluse rahuldamata.

26.02.2014 esitas riigi peaprokurör vastavalt KrMS § 378 lõikele 1 mulle taotluse teha Riigikogule ettepanek anda nõusolek Riigikogu liikmelt Priit Toobalilt saadikupuutumatus äravõtmiseks ja tema kohta süüdistusakti koostamiseks.

Riigi peaprokuröri taotlusest nähtuvad lühidalt alljärgnevalt toodud kuriteo asjaolud (täpsem ülevaade on esitatud käesolevale ettepanekule lisatud riigi peaprokuröri taotluses).

19.04.2011 suhtlusprogrammis *MSN Messenger* Ivor Onksioni ja Priit Toobali vahel peetud vestluses kallutas Priit Toobal Ivor Onksionit koguma teavet MTÜ Eesti Sotsiaaldemokraatliku Erakonna tegevuse kohta. Ivor Onksion nõustus palvega teavet koguda ja edastada Priit Toobalile ja Lauri Laasile.

¹ Kriminaalmenetluse osalise lõpetamise põhjuseks oli Riigikohtu 30.04.2012 otsuses nr [3-1-1-23-12](#) antud tõlgendus mõjuvõimuga kauplemise kuriteokoosseisule (Riigiprokuratuuri 15.05.2012 [pressiteade](#)).

² Põhjuseks oli 22.01.2014 vastu võetud ja 01.04.2014 jõustuvad muudatused (Erakonnaseaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seadus, [RT I, 05.02.2014, 1](#)), mille järgi on edaspidi kriminaalkorras karistatav üksnes keelatud annetuse vastuvõtmine suures ulatuses (s.o alates 35 000 eurot).

19.06.2011 avastas Ivor Onksion oma tööarvutit kasutades võimaluse siseneda Hannes Rummi elektronpostkasti tema teadmata ja loata. Priit Toobal, saades sellest telefonitsi teada, kallutas Ivor Onksionit edastama elektronpostkastis asuvad elektronkirjad (nende väljatrükid) Priit Toobali kaudu Eesti Keskerakonnale. Priit Toobali eesmärk oli saada enda valdusesse Hannes Rummi elektronpostkastis tema ja temaga elektronkirjavahetust pidanud teiste isikute edastatud ja vastuvõetud sõnumite sisu.

Priit Toobali kallutamisest ajendatuna sisenes Ivor Onksion korduvalt Hannes Rummi teadmata ja loata tema kasutuses olevasse elektronpostkasti, kogus sealt andmeid sõnumite sisu kohta ning printis saabunud elektronkirju ja nende manuseid välja.

Priit Toobal sai Ivor Onksioni poolt Hannes Rummi elektronpostkastist varjatult kogutud elektronkirjade ja manuste väljatrükid enda valdusesse pärast 19.07.2011, tutvus nende sisuga ja hoidis neid oma töökohas Tallinnas Toom-Rüütli 3/5.

PS §-st 43 tulenevalt on igaühel õigus tema poolt või temale üldkasutataval (sh e-posti) teel edastatavate sõnumite saladusele, millest võib erandeid teha kohtu loal seadusega sätestatud juhtudel ja korras kuriteo tõkestamiseks või kriminaalmenetluses tõe väljaselgitamiseks.

Elektronposti teenuse osutaja arvutisüsteemi teise isiku meilikontole loata ja salaja sisenemine ning meilikontol olevate sõnumitega tutvumine vastas nii teo toimepanemise ajal kui vastab ka käesoleval hetkel KrMS-is sätestatud jälitustoimingutele. Ivor Onksionil ja Priit Toobalil puudusid (puuduvad) õigused tegeleda jälitustegevusega.

Eeltoodust tulenevalt on riigi peaprokurör jõudnud järeldusele, et Priit Toobalit on alus süüdistada **KarS § 22 lg 2 – § 137 lg 1 järgi kvalifitseeritava kuriteo toimepanemises, s.o kihutamises jälitustegevuseks seadusliku õiguseta isiku poolt teise isiku jälgimisele tema kohta andmete kogumise eesmärgil.**

Samuti on riigi peaprokurör eeltoodust tulenevalt jõudnud järeldusele, et Priit Toobalit on alus süüdistada **KarS § 22 lg 2 – § 156 lg 1 järgi kvalifitseeritava kuriteo toimepanemises, s.o sidevahendi abil edastatud sõnumi saladuse rikkumisele kihutamises.**

Priit Toobal töötab MTÜ Eesti Keskerakond peasekretäri ametikohal alates 12.09.2007 kuni käesoleva ajani. Erakonna põhikirja, peasekretäri ametijuhendi ning Priit Toobali töölepingu ja selle lisa järgi on tema tööülesanneteks mh tegevuskavade ja erakonna organite otsuste täitmise korraldamine, erakonna büroo ja allorganisatsioonide tegevuse koordineerimine, büroo juhtimine, erakonna töö korraldamine. Peasekretärile annab ülesandeid ja kontrollib tööülesannete täitmist vahetult erakonna esimees.

Ajavahemikus 29.09.2010 kuni 26.10.2010 ning 2011. aasta esimeses kvartalis võltsis Priit Toobal viiel korral MTÜ Eesti Keskerakonna kassa sissetuleku ordineid Eesti Keskerakonna huvides, et võimaldada kasutada erakonna majandustegevuses tuvastamata päritoluga sularaha, näidates seda füüsiliselt isikult saadud lubatud annetusena (kokku summas 11 030,28 eurot). MTÜ Eesti Keskerakonna kassa sissetuleku order on erakonna ametlik dokument, millega tõendatakse ja tagatakse erakonnaseaduse §-des 12¹ ja 12³ (redaktsioon 08.03.2010 kuni 31.03.2011) sätestatud nõuetest ja piirangutest (sh lubatud vara ja vahendite allikas) kinnipidamine ning erakonna raamatupidamise korraldamise nõuete täitmine. Kassa sissetuleku order on dokument, mille alusel on võimalik omandada õigus kasutada orderil näidatud ja kassasse antud summat erakonna legaalses majandustegevuses.

Eeltoodust tulenevalt on riigi peaprokurör jõudnud järeldusele, et Priit Toobalit on alus süüdistada **KarS § 344 lg 1 järgi kvalifitseeritava kuriteo toimepanemises, s.o dokumendi, mille alusel on võimalik omandada õigusi või vabaneda kohustustest, võltsimises.**

II Õiguskantsleri kontroll

Kooskõlas KrMS § 378 lõikega 5 olen tutvunud kriminaaltoimiku materjalidega, samuti kriminaalasja kohtueelse menetluse käigus läbiviidud jälitusmenetluse (jälitustoimiku) ning jälitustoiminguteks vastavalt eeluurimiskohtuniku ja prokuratuuri loa andmise materjalidega.

Ma ei tuvastanud, et esineksid KrMS § 378 lõikes 6 nimetatud alused („poliitiliselt erapoolik või muul põhjusel ilmselgelt põhjendamatu“) riigi peaprokuröri taotluse tagastamiseks.

Rõhutan veelkord, et täites õiguskantslerile seadusega pandud ülesandeid Riigikogule ettepaneku tegemisel ei ole õiguskantsleri pädevuses anda hinnangut tõendite lubatavusele ega tõendite piisavusele esitatud kahtlustuse põhjendamiseks. Õiguskantsleri pädevuses ei ole anda seisukoht kahtlustatava süü olemasolu ega selle tõendatuse kohta. Nõusoleku andmisel Riigikogu liikme Priit Toobali suhtes eelkirjeldatud asjaoludel süüdistusakti koostamiseks ei otsusta ka Riigikogu süü küsimust. Vastavalt PS § 22 lõikele 1 ei tohi kedagi käsitada kuriteos süüdi olevana enne, kui tema kohta on jõustunud süüdimõiste kohtuotsus.

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt/

Indrek Teder

Lisa: Riigiprokuratuuri 26.02.2014 taotlus nr RP-6-4/14/568 - 7 lehel 1 eks